

Ülkemizde Engellilerin İstihdama Katılımı

Selma Aliye KAVAF
Devlet Bakanı

Engelli bireylerin yaşadığı sorunlar yalnızca kendilerine ait değil, ailelerinin, çevrenin, toplumun kısacası tüm insanlarımızın ortak sorunlarıdır. Her insan gibi engellilerin de hayatın her alanında kimseye muhtaç olmadan hayatlarını sürdürmesi, uluslararası sözleşmelerde ve Anayasamızda belirtildiği gibi temelde insan hakları konusudur.

Ülkemizin nüfusunun %12.29'unu engelliler oluşturmaktadır. Nüfusumuzun önemli bir oranını oluşturan engelli vatandaşlarımızın yaşadığı sorunlara çözüm bulmak, kendine yeten ve üretken bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak devletimizin başlıca görevlerinden biridir. Sosyal hizmet politikalarımızı toplumun her kesiminin beklentilerini karşılamak üzere ve dünyadaki gelişmelere uygun olarak '**insan'ı** ve '**İnsan Hakları'nı** temel alan bir anlayışla sürdürmekte ve sadece **ulaşana değil, tüm ihtiyaç sahiplerinin buldukları yere hizmet götürmeyi öngören bir yaklaşımla çalışmaktayız.**

Engellilerin topluma tam katılımlarının sağlanabilmesine ilişkin hak temelli politikamızın gereği olarak öncelikle toplum içerisindeki engellilik profilinin oluşturulmasına yönelik Özürlüler İdaresi Başkanlığınca ilk "Türkiye Engelliler Araştırması" Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı'na yaptırılmış ve engellilerin yaşadıkları sorunlar tespit edilerek bunların çözümüne ilişkin mevzuat çalışmaları başlatılmıştır.

Gerek sorunların tespitinde gerekse de çözümü için ortaya konacak mevzuatın oluşturulmasında toplumun tüm kesimlerinin katılımı ile ortak akıl oluşturulması önemli olduğu gibi, oluşturulan mevzuatın optimum düzeyde uygulanması için de toplumsal bilinç ve katılım oldukça önemlidir.

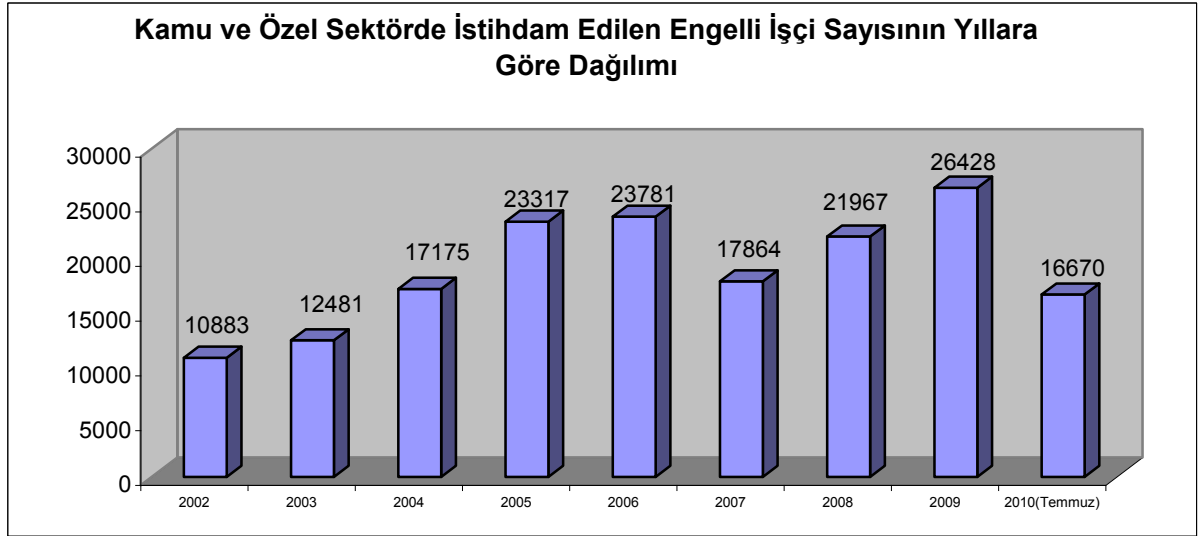
Bu anlayıştan hareketle, başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere gelişmiş ülkelerin mevzuatları titizlikle incelenmiş ve bütüncül yaklaşım içerisinde ülkemizin gerçeklerine uygun modeller geliştirilmiştir. Cumhuriyet tarihimizde ilk defa bizim dönemimizde engellilik alanında yaşanan sorunlara kapsamlı ve çağdaş çözümler getiren, 5378 sayılı Özürlüler Kanunu 2005 yılında çıkarılmıştır. Kanun ve Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerle ülkemizde 1400'den fazla maddeden oluşan bir engellilik hukuku alanı oluşturulmuştur. Kanun, ihtiyaç duyulan tanımları literatüre kazandırmıştır ve alan büyük bir ölçüde dil birliğine kavuşmuştur. Bu Kanun ile engelliliğin önlenmesi, sağlık, eğitim, rehabilitasyon, **istihdam**, bakım, ulaşılabilirlik, sosyal güvenliğe ilişkin sorunların çözümü ile özürlü bireylerin her bakımdan gelişmelerinin ve toplumsal hayata tam katılımlarının yasal dayanağı oluşturulmuştur. **Engellilik konusunda hizmet sunumunun sadece kanunlarda yer alan hükümlerin uygulanmasıyla değil, yazılı olmayan toplumsal kuralların da tüm vatandaşlarca benimsenmesiyle mümkün olacaktır.**

Ayrıca, engelli kişilerin, tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmek, korumak, sağlamak ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirmeyi amaçlayan BM Engellilerin Hakları Sözleşmesi, 30 Mart 2007 tarihinde taraf devletlerin imzasına açıldığında, **ülkemiz de ilk imzalayan ülkeler arasında yer almıştır.** Engellilerin Hakları Sözleşmesi'nin eki olan İhtiyari Protokol de yine ülkemiz tarafından imzalanmıştır.

Engellilerimizin onurlu ve üretken olarak, müreffeh ve bağımsız bir hayat sürdürebilmeleri için, özelliklerine uygun bir mesleğe sahip olmaları önemlidir. **İstihdam, engelliler için sadece gelir getiren bir süreç değil aynı zamanda onların toplum içinde saygıdeğer, kendiyile barışık, özgüven duygusu içinde toplumla kaynaşmış bireyler haline gelmelerini sağlayan bir etkidir.**

Engellilerimizin istihdamının sağlanması ve artırılması için engelliler yasasında ve birçok yasa da pek çok tedbir geliştirilmiştir. Bilindiği gibi kamu kurum ve kuruluşları 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 53'üncü maddesi gereğince dolu memur kadrolarının %3'ü oranında engelli memur istihdam etmek zorundadır. Yine 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30'uncu maddesine göre 50 ve daha fazla sayıda işçi çalıştıran kamuya bağlı işyerlerinde %4, özel sektör iş yerlerinde ise %3 oranında engelli işçi çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır.

Özürlüler Kanunu ile işe başvuru safhası dâhil hiçbir alanda engelliler için ayırım yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Belediyelere engellilerin mesleki rehabilitasyonuna ilişkin yükümlülükler verilmiş ve özel merkezlerin açılabilmesi için mevzuat oluşturulmuştur. İşçi çalıştırmayan işverenlere kesilen idari para cezalarının daha kolay tahsil edilebilmeleri için İş-Kur il müdürleri yetkilendirilmiştir.

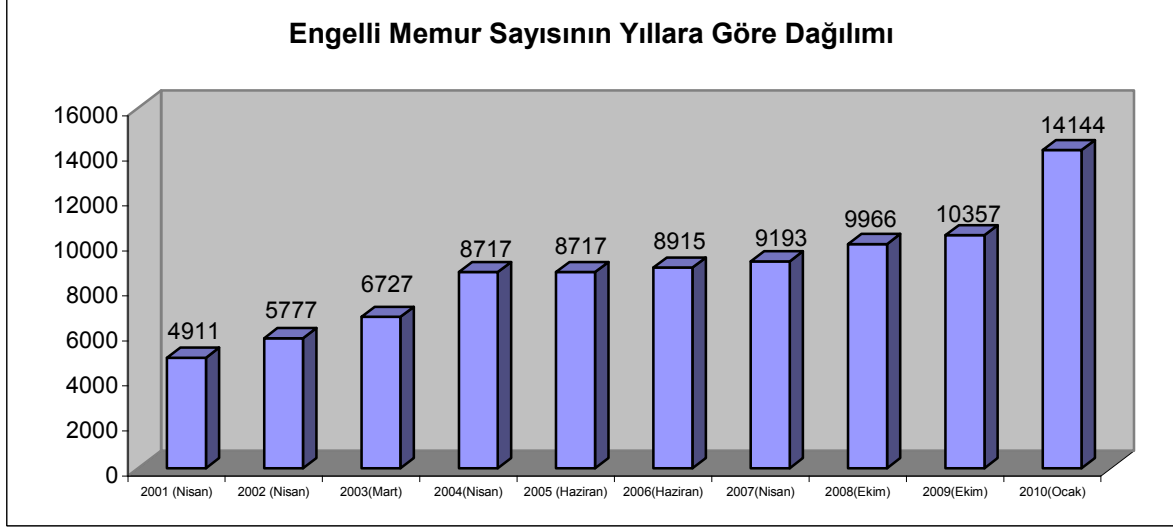

Tablo 1- Kamu ve Özel Sektörde Engelli İşçi İstihdamı (Kaynak: İş KUR Bültenleri)

Engellilerin istihdama katılımına ilişkin istatistikî verilere baktığımızda 2002 yılında, kamu kurumlarında ve özel sektörde istihdam edilen engelli işçi sayısının 10.883 kişi olduğunu, istihdam edilen işçi sayısının yıllar itibari ile sürekli arttığını görmekteyiz. 2009 yılında, 2002 yılına oranla engelli işçi istihdamı yaklaşık olarak **%144** oranında artış göstererek 26.428 kişi olmuştur. 2010 yılının ilk altı ayında ise kamu ve özel sektörde istihdam edilen engelli birey sayısı 16.670 olmuştur.

Bu yıl engellilerin devlet memuru olabilmeleri için önemli bir adım atılmıştır. 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun da yapılan değişiklik ile Bütçe Kanunu'nda, 657 sayılı Kanunun 53. maddesine göre yapılacak **engelli personel atamaları istisna kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu düzenleme,** kadro sayılarının yüzde 3'ü oranında engelli çalıştırmak zorunda bulunan ancak bu yükümlülüklerini kadro sınırlaması ve diğer nedenlerle yerine getiremeyen **kamu kurum ve**

kuruluşlarının açık bulunan engelli devlet memuru kadrolarını doldurabilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Tablo2- Engelli Memur İstihdamı

Kamu kurumlarında istihdam edilen engelli memur sayılarının yıllara göre dağılımına baktığımızda ise 2002 yılında kamu kurumlarında istihdam edilen engelli memur sayısının 6.103 olduğunu görmekteyiz. İstihdam edilen engelli memur sayısının sürekli arttığı grafikten de anlaşılmaktadır. Ocak 2010 tarihinde kamu kurumlarında istihdam edilen memur sayısı, 2002 yılına oranla yaklaşık olarak **%132 oranında artış göstererek 14.144 kişi olmuştur.**

Kalıcı ve sürdürülebilir bir istihdamı sağlamak için engellilerimizin özelliklerine uygun bir meslek edinmelerini sağlayacak eğitim ve mesleki rehabilitasyon süreçleri desteklenmekte ve işverenlerimize önemli teşvikler sağlanmaktadır. Türkiye İş Kurumu tarafından eğitim amaçlı olarak düzenlenen 876 projeden 26 bin 168 engelli yararlanmıştır. Bu alana aktarılan kaynak ise 30 milyon 834 bin 704 liradır.

Yine bilindiği gibi istihdamda teşvik amacıyla kota kapsamında ve korumalı işyerlerinde çalıştırılan engellilerimiz için işveren sigorta primlerinin tamamı, kota fazlası çalıştırılanlar için ise işveren sigorta primlerinin %50'si hazine tarafından karşılanmaktadır.

Ayrıca, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası ile isteğe bağlı erken emeklilik uygulaması, bütün sigortalılar için standart hale getirilmiş ve ilk defa kendi hesabına çalışan engelliler ve bakıma muhtaç çocuğa sahip kadın çalışanlara erken emeklilik hakkı sağlanmıştır.

İstihdam alanında önyargıları yıkmak ve engelli istihdam oranını arttırmak yönünde **"engelli dostu aktif istihdam politikaları"**na daha hızlı devam etmek yönünde kararlı politikalarımızı sürdüreceğimizi bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Engelli çocuklara sahip ailelerimizin sıkıntılarını biliyoruz ve bunları hafifletmek için de çalışmalar yapıyoruz. Bu kapsamda yaklaşık 216 binden fazla engelli öğrencimize eğitim desteği veriyoruz. 2002 yılında özel eğitim desteği alan engelli öğrencimiz sadece 19 bindi. Diğer bir deyişle, özel eğitim desteğinden yararlanan engelli kardeşlerimizin sayısı 2002'den bu yana 11 kat artmıştır. Bu yıl ise eğitim yardımlarını 220 bin engelli öğrencimize ulaştırmayı hedeflemekteyiz.

Yine engelli çocuklarımızın eğitimlerine devam etmelerini sağlamak amacıyla "Ücretsiz taşıma projesi" kapsamında 30 bin engelli öğrencimizi eğitim kurumlarına ücretsiz taşıyoruz. **Bu projenin uygulanması ile engelli öğrencilerimizin okula devamlarında yüzde 85 oranında artış sağlanmıştır.**

Üniversite sınavına giren engelli öğrencilerimize uygun fiziksel ortamı oluşturuyoruz. Engelli üniversite öğrencilerimize, Öğrenim Kredisi, Katkı Kredisi ve Yurt Tahsisinden öncelikli yararlanma imkânı getirildiği gibi her türlü eğitim-araç ve gereci KDV den istisna tutulmuştur.

Her zaman ifade ettiğimiz gibi hükümet olarak sosyal hizmet politikamız yardım eksenli değil, hak eksenli politikalar. Bu nedenle engelli kardeşlerimizin eğitim, sağlık, bakım, ulaşılabilirlik, istihdam ve sosyal güvenlik gibi temel sorun alanlarında; ayrımcılığa maruz kalmadan, fırsat eşitliği içinde haklarını kullanabilen kişiler olmalarını sağlamak ve toplumsal hayatta üretken birer vatandaş olarak yer almaları, hizmet politikamızın temel hedefidir. Bu çerçevede **engelli vatandaşlarımız için yaptığımız yatırımlar tüm ekonomik kaygılarımızın üzerindedir.**